

Esmorzar de Jordi Pujol amb Mario Monti

Barcelona, 29 de maig de 2006

La competència econòmica europea

L'esmorzar de Jordi Pujol amb l'economista italià Mario Monti es fa per parlar del present i del futur de l'economia europea. Mario Monti va ser membre de la Comissió Europea, responsable del mercat intern, serveis i integració financera, així com de qüestions fiscals durant el període 1995-1999, coincidint amb la presidència de Jacques Santer. Ha estat professor d'economia política a la Universitat de Trento i a la Universitat de Torí, i director de l'Institut d'Economia política de la Universitat de Bocconi. L'any 1999, coincidint amb la presidència de Romano Prodi, va ocupar el càrrec de Comissari de la Competència fins l'any 2004. Mario Monti és autor de nombroses publicacions sobre economia monetària i financera, entre les quals destaquen *El problema de l'economia monetària*, *El sistema creditici i financer italià* o *Autonomia de la banca central, inflació i dèficit públic: reflexió teòrica del cas italià*.

Mario Monti és convidat pel Centre d'Estudis Jordi Pujol amb l'objectiu d'impulsar idees, valors i actituds fonamentals per a Catalunya i Europa. Mitjançant un diàleg obert amb Jordi Pujol i amb altres convidats experts en política, economia, demografia, societat civil, globalització i altres àmbits, es parla de com afrontar els reptes de futur. En el cas de Mario Monti, és una reflexió sobre la situació econòmica d'Europa i la relació entre els països de la Unió Europea, a partir de l'experiència de l'ex comissari de competència. Per aquest motiu, Jordi Pujol remarca la coherència entre el perfil del convidat i els objectius del Centre d'Estudis, "perquè els temes econòmics encaixen perfectament en aquest plantejament, doncs són claus per entendre cap a on caminem, des d'un punt de vista social, com a país i com a membres de la Unió Europea".

Euro, Eurolàndia i cirereta

El professor Monti comença la seva intervenció matisant algunes de les reflexions que constantment es fan al voltant de la possible existència d'una crisi a la Unió Europea. Segons ell, un dels principals fets que cal anaitzar és la manca de lideratge de molts

estats membres, provocada per crisis polítiques internes. És un fet preocupant per al conjunt d'Europa, però que no s'ha de confondre amb una crisi de la política i les institucions europees, on assegura que no hi ha dèficits democràtics importants. “La legitimitat democràtica dels comissaris europeus és, en molts casos, més gran que la de molts ministres d'alguns estats”, sosté Monti. I lamenta el cinisme del joc polític difús d'alguns ministres que “contaminen l'espai polític europeu i les decisions que s'han de prendre en aquest espai per tal d'evadir-se de les seves responsabilitats nacionals. Molts polítics europeus haurien de preocupar-se menys dels sondejos d'opinió i dedicar-se més a fer polítiques beneficioses pels ciutadans a mig o llarg termini. Si aquestes actituds no canvien, serà molt difícil continuar treballant per fer avançar la construcció d'Europa”, sentència.

El segon punt que destaca el convidat és que no es pot parlar d'un funcionament únic de l'economia europea pel que fa a la seva competitivitat, ja que existeixen grans diferències entre països. Principalment, són diferències marcades per l'adopció, o no, de l'euro i pels impostos alts o baixos. “Tenim països que no han adoptat l'euro, com Gran Bretanya, Suècia o Dinamarca, i països que sí, com Irlanda, Finlàndia, Àustria o Espanya. D'altra banda, tenim països amb impostos baixos, com Irlanda i Regne Unit, i països amb impostos alts, com és el cas dels països nòrdics”, assenyala. Malgrat aquestes diferències, Monti assegura que el principal element que determina el funcionament dels països europeus no és ni els impostos ni l'adopció l'euro, “sinó l'avenç en les reformes estructurals dels països. La liberalització dels mercats i, per tant, la competitivitat, esdevenen el principals factors de diferenciació entre els membres de la Unió Europea. L'anomenada *Eurolàndia*, composta països que han adoptat l'euro, són els més reticents a l'hora d'entrar en el joc del mercat i de la competència”.

La conseqüència és que, “si es va voler entendre l'arribada de l'euro com el coronament del mercat únic o com la cirereta del pastís europeu, podríem dir que ara tenim la cirereta, però ens hem quedat sense el pastís i sense el mercat únic”, ironitza Monti. Amb aquesta comparació, l'antic comissari europeu remarca la pèrdua de les expectatives inicials que van acompanyar l'adopció de la nova moneda europea. I quan Jordi Pujol li demana si considera que realment hi ha hagut una pèrdua de competitivitat a l'economia europea respecte Xina o els Estats Units, Monti li respon que “no es pot parlar d'una única economia europea, perquè mentre Irlanda o

Finlàndia no han perdut competitivitat, altres països, entre els que destaquen les tres grans economies de l'euro, sí que han perdut competitivitat”.

Mercat energètic comú

En aquest context, un fet que amoïna al professor Monti és la paradoxa de que Alemanya i França, països que històricament han actuat com a guia de la integració europea, han esdevingut ara els principals factors de contenció, intentant posar traves a les mesures liberalitzadores de la Unió, sobretot pel que fa a la liberalització del sector de l'energia. “És precisament en aquest punt que rau un dels principals *handicaps* de la Unió Europea respecte a les estratègies de futur. Com que el mercat energètic sempre ha avançat després de grans crisis, mantinc l'esperança que en el futur arribem al final de la crisi del sector energètic que patim actualment, en aquests anys de pujada de preus i d'increment d'incerteses i preocupacions pel subministrament d'energia. És probable que aquesta mateixa situació impulsi definitivament el projecte de crear un sector energètic comú”, reflexiona. Perquè, segons ell, és davant de les crisis quan els governs es veuen obligats a cedir competències. Malgrat tot, reconeix que estem lluny d'aquesta realitat a causa de l'excés de proteccionisme d'alguns estats, i adverteix que “la Comissió ha intentat utilitzar tots els instruments de què disposen per a afavorir la creació d'un mercat únic, però les dificultats han estat d'ordre legal i tècnic, a causa de la carència d'interconnexions entre els diferents mercats nacionals d'electricitat i del gas”.

Un exemple d'aquesta voluntat de conciliació d'interessos locals és, segons explica, quan l'any 2.001 la Comissió va autoritzar l'acord entre Hidroeléctrica del Cantàbrico y Electricité de France (EDF). Aquella autorització comportava una adquisició sota la condició prèvia d'una voluntat d'interconnectar França i Espanya. “Però la interconnexió ha fracassat sistemàticament”, diu Jordi Pujol, i Monti coincideix amb que “el tema del mercat de l'energia serà, durant els propers anys, un dels factors claus de l'estabilitat o inestabilitat de la Unió Europea”.

Pel que fa a l'ampliació de la Unió Europea, Mario Monti opina que les crisis polítiques o econòmiques no han estat, ni han de ser considerades en el futur, un fre per a l'ampliació de les fronteres. En aquest sentit, assegura que “per a Europa és més positiva l'existència de més estats membres, perquè això fa possible apostar per una

visió més liberal de l'economia, contrària a la visió que encara defensen tres dels grans països de la zona euro: Alemanya, França i Itàlia”.

Nacionalismes econòmics

Arribats aquest punt, l'expert en economia europea es mostra molt crític amb l'anomenat nacionalisme econòmic, patriotisme econòmic o proteccionisme, “un fenomen davant el qual cap país està immunitzat”, alerta. Segons ell, el nacionalisme econòmic és “una mena de virus que està infectant grans territoris d'Europa. Itàlia, França i Alemanya en són tres exemples”. En aquest sentit, recorda com en el seu país d'origen, Itàlia, s'han vist resistències en els casos de fusió BBVA-ABN AMRO, o amb el cas d'Abertis amb la italiana Autoestrade, en el sector de les infraestructures. En aquest últim cas, el convidat es mostra respectuós amb les reticències del govern italià davant la fusió, “perquè Autoestrade és una concessionària de l'Estat, i sembla lògic que l'Estat vulgui saber si aquesta relació es mantindrà en la mateixa línia un cop acabat el procés de fusió”.

Aquesta política proteccionista també ha motivat reflexions al voltant de la necessitat de passar pàgina i de canviar la política econòmica italiana. De fet, en els últims anys s'han dut a terme importants operacions com l'expansió d'UniCredit als països de l'Est. “El cas d'UniCredit-Hvb demostra que Itàlia pot sortir a l'exterior fent operacions a gran escala i que les coses es poden fer bé si es demana ajuda a la Unió Europea”, assegura Monti. Tot i així, no dissimula els seus temors pel que fa a la situació d'Itàlia, “que ha de fer front a moltes dificultats i la seva pèrdua de competitivitat és molt preocupant perquè ja es va acumulant”.

Però Itàlia no ha estat l'únic país que ha adoptat mesures proteccionistes. “Hem vist l'actitud de França amb Gaz de Francia-Suez contrària a ENEL, o l'extraordinari intent d'Espanya de crear un campió nacional amb Gas Natural-Endesa i la seva defensa davant la tentativa d'E.ON amb Endesa”. En aquest sentit, Monti explica que l'opinió pública italiana s'ha mostrat sorpresa davant les crítiques espanyoles al seu proteccionisme front la fusió Abertis-Autoestrade, “mentre que al mateix temps el govern espanyol es defensa de l'entrada de E.ON”. Per aquesta raó, afirma que “no es tracta de jutjar, sinó d'enumerar aquests processos que trobem també als Estats Units, com és el cas de CNOOC/Unocal o el de Dubai-Ports. El nacionalisme econòmic és un

perill present a tot arreu, i en el context europeu comporta un risc addicional, que és la possible destrucció del mercat únic”.

La Comissió conciliadora

Mario Monti vol deixar clar que no pretén oferir una visió totalment pessimista. “La tendència proteccionista és certament preocupant, però paral·lelament a les reaccions defensives nacionals, en els últims mesos s’estan produint fusions transnacionals molt interessants que demostren que molts països no estan disposats a fer-se enrere pel sols fet que un govern nacional s’hi oposi”. En aquesta línia, destaca el paper de la Comissió Europea en la defensa de les empreses que pateixen les conseqüències dels interessos proteccionistes de determinats Estats.

Un altre exemple clau, recorda Monti, és el d’Espanya i, concretament, el cas del Banco Santander Central Hispano quan l’any 1999 mostrà el seu interès en adquirir l’imperi financer d’Antonio Champalimaud a Portugal amb una oposició frontal del govern portuguès. El banc espanyol va demanar a la Comissió que intercedís i només així es va aconseguir apaivagar l’oposició del govern de Portugal. Per aquesta raó, l’ex comissari de competència insta les empreses europees “a demanar l’ajut de la Comissió Europea per fer front, conjuntament, al nacionalisme econòmic que apliquen alguns governs locals”.

Monti tampoc oblida els conflictes entre la Comissió Europea i les multinacionals monopolitzadores, que han comportat crítiques importants a la Comissió i notables discrepàncies entre la Unió Europea i el govern Bush. “És el cas de Microsoft o el bloqueig sonat de la Comissió a l’adquisició de Honeywell per General Electric l’estiu de l’any 2001, una operació valorada en 42.000 milions de dòlars que gaudia de l’autorització de les autoritats nord-americanes *anti-trust*”. Però l’ex comissari insisteix en que malgrat el soroll provocat per aquests casos, “la Comissió Europea no se centra tant en les operacions nord-americanes com en les prohibicions a determinades fusions d’empreses europees que sovint passen desapercebudes per tractar-se d’empreses menys conegudes”.

Americans i xinesos

Pel que fa a les relacions econòmiques entre Europa i Estats Units, Monti opina que són fonamentals per a les dues parts. “Crec que el procés de globalització no tirarà

endavant i podria tenir efectes *boomerang* indesitjables si Europa i Estats Units no prenen mesures conjuntament”. Segons ell, és necessari coordinar les polítiques públiques i considera que la contribució d'Europa és un factor indispensable. “Europa és l'únic lloc del món que té en la seva essència la recepta del govern per fer front a la globalització, ja que fa cinquanta anys que conviu amb aquest fenomen en el seu projecte de construcció continental. Per aquesta raó, l'experiència europea en matèria de globalització passa per dos aspectes que són la clau de volta en aquest procés: l'obertura dels mercats i la coordinació de les polítiques públiques”.

El convidat de Jordi Pujol sosté que els Estats Units necessitaran reforçar les seves relacions amb Europa. “Una globalització dirigida per una única força política i per una petita quantitat de corporacions multinacionals comportaria pressions massa fortes per als Estats Units i, per tant, necessiten la col·laboració de la Unió Europea”. Per això assenyala que el principal problema de la política exterior europea “és el sistema de presidències semestrals, que constitueix un obstacle per a prendre decisions estratègiques a llarg termini”.

Respecte a la relació econòmica entre Europa i Xina, Monti considera que les fusions entre empreses europees han de permetre “crear una massa crítica per a poder competir a nivell internacional, sobretot amb els gegants asiàtics emergents”. Tot i que assegura que no hi ha un context que permeti dissenyar un pronòstic rigorós de l'escenari i la dimensió que adquirirà el fenomen de la globalització en el futur, reconeix que és inevitable que la pujada de les economies asiàtiques i, sobretot de Xina i la Índia, així com la seva sortida al mercat extern, tinguin una influència directa en els països europeus. “És inevitable que la gran força creixent de les empreses xineses i índies comporti un major nombre d'ocasions en les quals aquestes empreses voldran adquirir participacions o controlar les empreses europees. Es produirà una fase de col·lisió psicològica i política i, seguidament, un procés d'adaptació que pot comportar avantatges a les empreses europees, que també voldran constituir-se en grups més sòlids i, al mateix temps, adquirir una presència més sòlida a Xina i la Índia”.

En aquesta mateixa línia, Monti es mostra partidari de que Europa contribueixi activament al desenvolupament d'Àfrica. “Considero que la situació d'Àfrica és dramàtica tant pel continent africà com per a Europa i, en aquest sentit, estic totalment

convençut que la línia de treball europea ha de passar per afavorir activament el desenvolupament d'Àfrica”.

El cas català i espanyol

En el cas concret de Catalunya, l'ex comissari europeu observa que, durant els últims mesos, el debat generat pel nou Estatut ha posat a Catalunya a les primeres pàgines de l'actualitat europea. “Tots els analistes i els polítics europeus hem seguit amb molt interès tot el procés de l'Estatut i d'altres temes relacionats amb la competència que també afecten Catalunya, com L'OPA de Gas Natural sobre Endesa o la fusió d'Abertis amb Autoestrada”. En aquest sentit, qualifica els últims vint anys de la situació econòmica de Catalunya i Espanya com “la història d'un gran campió amb un important paper a la construcció d'Europa. L'èxit espanyol ha tingut un impacte molt fort en països com Itàlia, com va passar l'any 1996, quan Itàlia dubtava de fer l'esforç d'adoptar l'euro i la reunió d'Aznar i Prodi a València va ajudar a accelerar el procés de decisió”.

No obstant això, Monti alerta que els informes i observatoris internacionals mostren un cert temor davant la naturalesa del creixement econòmic espanyol, “ja que revelen que està fortament influenciat pel component immobiliari i pel turisme”. Tot i que assegura que el turisme català i espanyol és l'enveja de països com Itàlia, no amaga el creixent escepticisme respecte a dos sectors que comencen a patir algunes dificultats. I el professor d'economia demana a Jordi Pujol: “existeix el risc que Espanya deixi de ser l'estel brillant del firmament econòmic europeu?” Jordi Pujol li respon que durant molts anys ha estat un gran optimista pel que fa a l'economia espanyola i assegura que encara ho és. No obstant això, admet que és hora de canviar el seu discurs. “Perquè si bé és cert que en aquests darrers anys Espanya ha fet un esforç important per tirar endavant, encara queda molt per fer i tinc la impressió que no s'està treballant suficientment”.

D'altra banda, Pujol recorda que el creixement econòmic espanyol es basa sobretot en quatre aspectes: el consum, la construcció, el turisme i la immigració, quatre factors dels quals només el turisme és una garantia de competitivitat en el futur. “Si el consum és un indicador de la confiança de la població espanyola en el futur del conjunt de l'Estat, per ella sola no ens assegura la competitivitat. La construcció d'una forma exagerada tampoc ho és. I la immigració és un tercer factor molt complex que sí que

actua com a motor de creixement econòmic, però que ens pot desbordar. I en el cas de Catalunya, pot derivar en un problema seriós de cohesió social i de pèrdua d'identitat de país”.

Aquesta situació, insisteix Jordi Pujol, hauria d'obrir un procés de reflexió a Espanya, acompanyat d'una crida a la prudència i a la modèstia. Però observa que està comportant tot el contrari. “Actualment, a Espanya predomina l'orgull pel present i no la preocupació pel futur. Algú hauria de començar a explicar que anem bé, però que no és segur que en el futur anem sempre bé si continuem en aquesta posició més propera a la pedanteria que a la modèstia”. Per a Pujol, és essencial tenir present l'experiència que ens pot aportar el cas italià que, durant una època, semblava que podia fer tot el que es proposés, i fins i tot va aconseguir superar el PIB britànic. “Era el famós “*miracolo*”, però després senzillament va començar a recular”, compara Pujol amb el cas espanyol.

Tal vegada per aquesta invitació a la prudència i recordant la metàfora de Mario Monti sobre l'euro i el pastís econòmic europeu, en acabar la trobada alguns convidats observen que els pastissets de l'esmorzar no tenien cireretes.